

# ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ  
БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР  
ДЕПУТАТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ  
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1962 чылда  
үндээлгелер

1961 ч.  
И Ю Л ь  
14  
ПЯТНИЦА

№ 165 (4955).

Өртээ 2 көп

## СЭКП-нің съездизинге төлептиг ужурашышкын

МОСКВА. (СЭТА). СЭКП-нің XXII съездизинге алдар болдурган чарышты улам-на чедикшиктиг хөгжүдөр дээш чүнү кылырмы? Ол айтырмгы бирги шак заводунуң чорудулга кезектери амыр цегиниң хоңг-лакчы В. Воронинага баштаган № 6 бригаданың партия болуунге чугаалажып көргөн. Партианың съездизинге алдар болдурган чаа социалистик хулаагелерге буюрууге айтырмгыларынды аңгыда бригаданың коллективинге, а ол шыкша амырчы чоннарын чурттап турар чегинге чорудар кижизидилге ажылыны айтырмгыларын база кириер деп шийтир лээ. Найысылалда партияның Жданов райкомунуң бюрүзү коммунистериниң ол шийтири-биле таныйып көргөш, ону чүүлүг деп бадылаан бол-гаш В. Воронинаның партбөлүүнүң эгелээшкени деп кириер база район-нуң буюруугелериниң коллективтеринге калбаа-биле непередирин сүм-лөөн. Чаа хулаагелерде чүнү дугайын чугаалап турармы?

— Коммунист буюруу партия кижигүнү эвес ажылаачыларныҗ кайы-бир эвенозун баштаар, оларның ортузунга хун буюруу политикжижи-дилгелиг ажылын чорудар, оларның күш-ажылында, чуртталганында дуза-аар, бодунуң хуузунда үлгер-чижээ-биле эвенонук кижигүнени улам мыайгы чедикшиктерге сорук кириер. Дөрт буюрууге чорудулгаларын шийгээдип алмыр, контролдан ойталааш чүгө кончут эки шынарлыг продукцияны дужаарын, ийи-ийи рационализаторжу савалдарын кириер, коммунистик күш-ажылың шалымчызы деп бедик атты чедип алыр бө-дүктүң коммунист буюруу хулаагир.

В. Воронинаның партбөлүүнүң эгелечи чоруу буюруугелерге калбаа деткээ.

## ШУПТУ КООПЕРАЦИЯЖЕ!

«Бир эвес кооператив, чери социалисттиктинген, фабрикалары бол-гаш заводтары национализилаштырган бүгү ниитиледи хаара тудуп ту-рар болза, социализм ол болур».

Бистин Коммунистик партиязыс болгаш Совет чаааыс совет күрү-нениң улуғ үндээлгели В. И. Ленинниң «Кооператив планын-га» айтыккан бо өөрдениң амыдыралга буттандырышсаң, совет садыгы улам мыай хөгжүдүп база болбаа-зырапайжыдар талазы-биле улуғ хемчеглерин ап чорудуп турар. Партияның XXII съездизинде, СЭКП ТН-ның июль (1957 ч.), январь (1961 ч.) Шленумнары болгаш совет садыгы сайырадыр талазы-биле партианың болгаш чаааыс улам-дараа үндүргүдөөн шийтирлери хереклекчилер кооперациязын мурунуга улуғ сорулгаларын сал-ган.

Совет улус ам бистин чуртувуска коммунисттиг калбаа-биле тудуп тур-гуларының улуғ-чаагы программаның амыдыралга дүргөн буттанды-рышыгө буттарының бүгү күштерин мобилизастап, төрөшн Коммунистик партиязының элчеглиг XXII съездизинге чедикшиктерге ужуражыр дөш, улуғ күш-ажылы болгаш политиктиг көдүрүшкүндө туруп ту-рар. Бо улуғ чогадыкчы болгаш тургузучу ажылга хереклекчилер кооперацияны иденпейлиг кириер турар. Ажылчы чоннарының масса-дыг организацияларының бирээни болур хереклекчилер кооперациясы бодунуң кижигүнени— хоорайны болгаш күдөөнүң ажыл-ишчилерин— амы-агы болгаш культура тургу-зүшкүгүн өргөтөп башкарынга кириштирир турар. Ол совет садыгы калбарына болгаш хоорай биле көдөөнүң аразыг экономикагын харылааларыны бөлүктөөрүгүн чү-гула реалду ойнашсаң, күш-ажыл-чың буюруучулууну улам мыай эверинге, совет улустун материалдык болгаш культурулг дөңсөөнү бедиринге улуғ идигин берип ту-рар.

Совет Тываның хереклекчилер кооперациясы ССРП-нің хереклек-чилер кооперациязының төлөөлөк-челериниң бешин съездизиниң үндү-гүн доктаалары амыдыралга чы-гышып чок буттандырышсаң, бө-дүндү ажыл-чорудулганында биче эвес чедикшиктерин чедип алган. Садыгы, хөй-наитинги чедикшик-че чедикшиктерин саарылаары чыл бүрдө көвүдөп, бедикчелерин хемчөөп өзүп, хереклекчилер ни-тителдериниң саң-хөй, буюрууге ажыл-чорудулганын экижи турар. Кооперацияның удуруткучу, орга-низациячы, тусхай өргөмүг кадрлары, мындагы тыва национал кадрлар өскен.

Кооперацияны материал-техник-тиг баазаны чыл келир тудум кал-барып турар. Садыг, чедикшикче чер-лери ажылдын улам-на чаа, му-рунакчы аргаларын ажыгалышсаң, эргежок чугула бараанарга чонун хереклекчилер улам долзуу-биле хандыр, садыгың культуразын, чонун хандыраарың дөңсөөнү бедирин чедип ап турар.

Коммунистик партия кооперация-ны организастаашың ажылын калбарып, ону улам-на болбаа-зырапайжыдырмгы доктамап ки-чирегейни салды, ону экижидериниң оруктарын тургузучу айтып келген болгаш айтып-даа турар. Совет эр-ге-чачырганчы сорулга болза кооператив организасталарың бүгү ниитилеге тарайып калбарыңда, чуртун бүгү хамаатыларын ниити-күрүне кооперативиниң кижигүнү-ге кижигү кургачкы кириеринде болуп турар— деп, В. И. Ленин айты-кан. Бо Ленинниң айтымын бистин чуртувустуң хөгжүдөөнүң амыг чаааында— совет улус коммунистик ниитиледи калбаа-биле тудуп тур-гузуп турарының үзүндө, күрүне организаның күдөөнү хулаагелери амыр чоннарың хөй-наити организасталарың чоруту шийип

## Совет төлөөлөрүң Улан-Батордан Москвада эеп чанып келгени

СЭКП ТН-ның Президиумунуң кижигүнү болгаш СЭКП ТН-ның секретары М. А. Суслонка баштаган СЭКП-нің төлөөлери МАРП-нің XIV съездизиниң ажылында кирижи

## ДОКТОР КВАМЕ НКРУМА МОСКВАДА

МОСКВА. (СЭТА). Гана Республиканың президенти болгаш чааа-зын баштын доктор Кваме Нкрума болгаш оң-биле кады келген министрлер, партианың дээди амыр-дакчылары, Гананың парламентазы-ның кижигүнери июль 12-де совет найысылалды амыдыралы-биле та-нышкан.

Эртеги шакта хүндүлүг аалчы Кремльде В. И. Ленинниң кабинетинде болгаш квартираныңа чо-раап. Оң даразында Гананың

турарының үзүндө — улам-на улуғ ужур-дузалыг болуп турар.

Чер-черде партия, совет органи-нары, хереклекчилер ниитиледери, профивилед, комсомол болгаш өске-даа хөй-наити организациялары хереклекчилер кооперациязын ху-роалени улам көвүдөтүп, быжы-лаар, кооперацияны кижигүнүге бүгү ажылчын, албан-заакчыларны, колхозчуларны кижигү кургачкы кириерин организастаар, хуучу кижигүнени амыр-агы болгаш культура тургузушкунуң херө-нөгө иденпейлиг кириштирер хулаа-гели.

Бидыг турбуже бо чугула, улуғ политиктиг ажыл бистин областа ды-ка сула чоруттунуп турар. Кооперацияга кижигүнени кириериниң план-онаалгаларын дыка хөй райполар, сельполар болгаш ажылчын кооперациялары чыл келир тудум-на күдөөнүң келген. Оң ужурунда амыг үдө областың чогуур намыг бүгү чонунуң чүгө 40 хире хуузу кооперастыттыган. Кооперацияга кижигүн кириер, хуучуларын дайы-вырын хавырар ажыл, мындагы Барын-Хемчик, Өвүр, Бин-Хем, Таңды райполар, «Сүт-Хөл», «На-йрал» болгаш «УТКА-ның 25 чыл-ды» совхозтарың ажылчын кооперацияларында онза багай чоруп турар. Олар хуучуларын күдөөнүң дыка хулаадып, кооперацияга чо-нуу хаара тудуп кириерини онал-галарын күдөөнүң турарлар.

Кооперацияны организастаашы-ң ажылыны, мындагы хуучу кижигүнени кириер, кижигүн дайы-выр хавырар дугайында айтырмгыларын ниитиледерин баштаар черле-ринин, чоңунуң ниити хурдаларына докталап хемчеглериниң облоп-требозотан эгелээш, оң район органи-заацияларыңа чедир дыка кошкак чо-рудуп турар. Оң туржук хуучу кижигүнениң 1960 чылдың безин дайырмаан, 1960 чылдың безин хуучу төлөөлөрү дыка хөй хуучу-чулуга төлөттинген, хуучуларын активни биде ажыл чоруттунмай турар.

Бо бүгү четпестерини кыска хуу-сада чылдадып, кооперастаашкын күдөөдөргө сорулга-биле Тыва облоп-требозотун баштаар чери бо чылдың июльдуң 1-ден августуң 1-ге чедир кооперацияга кижигүн кириериниң болгаш хуучуларын дайы-вырын хавырар четпестериниң шалымчы айып чарлаан.

Кызыл хоорайны болгаш район-нарың хереклекчилер ниитиледери шалымчы айны бедик организаст-тыг дөңсөө эрттиреринге буттары-ның хун бүрүнүң ажыл-чорудулганын угулдандыр, кооператив болгаш өске-даа хөй-наити активни ол ажыл-га калбаа-биле кириштирер, чоңун ортузунга организастык болгаш та-йылыр-массалыг ажылды калбаа-биле чорудар ужураг. Шалымчы ай-биле холбаштыр район, хоорай болгаш колхозтарга чедир кооперастаашкынның байдалын хереклекчи-лер ниитиледериниң баштаар черле-ринин, чоңунуң хурдаларыңа чуга-алажып, бо ажылды күдөөдөргө чегелештирериниң ажылды амыр чоннарыңа чугаалажып, бадылаары эргежок чугула.

Бо улуғ политиктиг ажылды орга-низастааш болгаш техника талазы-биле чедикшиктер чорударыңа чер-черде партия, совет органинары, профивилед, комсомол организациялары хереклекчилер ниитиледеринге хүн бүрүнүң практиктиг дузаламчызын чедир ужураг.

Шупту кооперацияже, эргим ажыл-ишчилер!

Чоорап, июль 12-де Улан-Батордан Москвада чанып келген. Ук төлө-лөр Моолдун Улустуң революциязы-ның 40 чыл өмүнү байырлааныга совет чааа төлөөлери болуп база киришкен.

төлөөлери Кремльдин төгүлүг ту-раскаалдарын, бөө-чепсек палатазын көргөн.

Хүнүн ийги чартымыда доктор Кваме Нкрума болгаш ону үдөп чо-руур кижилер Күрүнең бирги подпидниң заводунга чоорап. Бү-дүрүлгениң директору Ленинчи шанналдык лауреады А. А. Громов заводтун төгүзүп салчыларга та-ныштырып, буюрун үндүрүп турар продукцияны болгаш буюругени улам мыай хөгжүдөрүнүн перспек-тиваларын чугаалап берген.



СТАВРОПОЛЬ КРАЙ. Күзүн тараан кызыл-тастың болгаш арбайның чаагай дүжүдүнүң ажаап алышыны Ставропольдун колхозтарында болгаш совхозтарында чоруп турар. Буюн чартын миллион гектар шөлдүн тараанын ажаап алып ужурул— ал болза эртен чылдындың үш чүс мүн гектар хөй, күрүнеге 75 миллион пуа тарааны дунаар. Чалдай кестирер кылдыр эде дерзэн 3620 бөдү чоруур болгаш конжугат комбай-нар, эмеш кылдыр кылган тараа кестирер 2650 машиналар шөлдөрдө ажылдап турар.

Дүжүттү кыска хуусаада ажаап алып болгаш күрүнеге тарааны хуу-саа бетинде бурнуу-биле дүжүр дөшө демиселден эгелекчи эртен чылдардаазы шышап Темкибеттин тараалн совхозу болган. Баштайгы мун-мун гектар черлерин кестирген. Он-он комбайн агрегаттары чыдан-дур кестирип каан тарааны бөлүп албышаан, гектар черден 26—30 центнер кызыл-тасты ап турарлар.

ЧУРУНГА: Темкибет совхозунуң ийги салбырының шөлдүндө эде дерзэн комбайнар-биле тарааны тавычалап кестирип турары. Фото В. Михалевтин. СЭТА-ның фотохроникасы.

## Москвада делегейниң ийги кинофестивалы

МОСКВА. (СЭТА). Фестивальдык дүңдөрүндө оң аалчылары болгаш хүнниң кижигүнери «Россия» деп кино театрың дөңсөө залы-дан үнөйи олтура-ла, бөмбүракти долгандыр талааның аян чорутку кылып болулар. Ираккы чурттар бидиндир болгаш чокк апаар— оларны бөйдүзү, кижилерини амырдып-чуртталганы, азы-чаны, күш-ажылы каш-ла шактарың дү-ругуна каракка көстүп эрте бээр.

Июль 11-ниң кезижинде кон-кретстүг көрүзүгелерге көрүкчүлөр Албанияны болгаш Ирактын доку-менталистериниң ажылдары-биле, ГДР-ниң кинематографистериниң тургусканы уран-чечен фильми-биле таанышпаан.

«Эмирлер чуртунуң таңдылары» болгаш «Мун соңгалың хоорай» деп, Албанияның фильмери бодунуң чуртунга, «Эмирлер чуртунга» ийги ынакшыл-биле сипниккен. Ирылар болгаш таңдылар ансамблинге тур-раскааттыган фильм (режиссеру Эн-дрек Кеко) дагы чуртун кайгам-чык чараш бөйдүзүнү, оң шынаа-ларының, арга-заманын, кылдар суглуг хемнерин дугайын тоожуп турар. Төрөн чериниң каас-чаразы, оң солун тоол чугаалары, азы-чачындары кинода тырттырган ол мырларны болгаш таңдыларын тө-рүттүндүрүп турар.

Эрте-буржугу Берат хоорайны дугайын чугаалап турар «Мун со-ңгалың хоорай» деп фильм (сцена-рыш Мариан Ксако) Төрөн чуртунуң амыг болгаш эртен үзүндө база-ла шак мындыг ынакшыл-биле кыл-дынган.

«Улуғ өөрүшкү» болгаш «Тайбың студентилериниң хоорай» деп ийи фильмери Ирактын амыг хүнүнү дугайында чугаалап турар.

«Профессор Мамлок» деп кино-чуртукту көрүзүрениң мурунда ГДР-нин кино ажылаачыларының төлөөлөрүн көрүкчүлөр-биле тааны-тырган. Дешилгелиг немец дра-матург Фридрих Вольфтин чечен чогаалы бистин чуртувуста эки бил-динер. Фильмниң үндөшүн болгаш оң шийи дыка хөй чылдарда совет сценага үнүп келген. 1938 чыл-да кино кылдыр тырттырган. Ынчаарга ам ол фашизмге уду

чогаалдын сойгалап илередип турар утказы, кол маадрының характе-ринин күжү фильме төлөптиг чедикшикни берген. Фильмниң тургу-зучулары— режиссер болгаш сценаристериниң бирээни— драма-туртту олгу К. Вольфа, артистер У. Бурга, Д. Абессерге болгаш В. Гайнца көрүкчүлөр чыгып байыры чедиргенер.

Мали Республиканың кинемато-графызы фестивалга кыска мет-ражтыг фильмери кириген. Ол чуртун төлөөлери— күрүне секретары-ның информация болгаш туризм айтырмгыларың талазы-биле каби-нединиң начальниги Батали Бубакар болгаш оператор Несак Диало олар июль 12-де совет болгаш даптыкы журналистерге парлала конференцияны эрттиргенер.

## ХОЙЖУ ИЕШКИЛЕР



Орман Оржунмаа кадийның хари ам 60 четкен. Ынчалза-даа ол Өвүр районун «Кызыл туң» колхозунуң улуғ хойжуу болуп, эң харысалгалы хулаагелер күдөөнүң күүсүндө турар.

## СЭКП ОБКОМУНУҢ БЮРОЗУНДА

### Таңды районнуң колхозтарында болгаш совхозтарында дүжүт ажаап алышыныңа белеткелдиң чоруп турарының дугайында

Таңды районнуң колхозтары бол-гаш совхозтары дүжүт ажаап алышыныңа белеткел ажылын кончуг багай чорудуп турар деп СЭКП обкомунуң бюрүзү демделгөн. Районда комбайнарны болгаш ажаап алышының өске-даа ма-шиналарының септелгезин оожук база организастааш чорудуп, транс-порт чепсектерини, кургандылга ажыл-агыйны септелгезин чорудар хемчег албай, шынарны болгаш та-раа арыгаар машиналарын белет-келей турар.

Июль 1-ге чедир байдал-биле алыр, Таңды районда 280 комбай-нарның чүгө 19-уз, 205 жатка-ларының чүгө 9-уз септеттинген, а «Элегес», «Кызыл тараачын» совхозтарда болгаш «Революцияның чалбышы», «Совет Россия» кол-хозтарда чаныс-даа комбайн сеп-теттимзөө, «Межегей» совхозта 55 комбайнны чүгө 2-зи септеттин-ген. Амыг үдө совхозтарын бүгү септелге ажылчынары чаа көчүр-лөп ажаарың өй-шаанда эгелээр тө-лөөдө, бүгү ажыл-агыйларда шөл бү-рүзүндө тарааларың быжыдын хы-намчалыг көөрүн организастаар, ын-чангаш тарааларың хары угда бы-жарын манавайн, араал кезерин эгелээр;

а) дүжүт ажаап алышыныңа ийи болгаш үш жатка кошкан ко-жуугарын ажылаар. Ийи жатка кошкан кожууга чаныс тракторист, а үш жатка кошкан кожууга тра-кторист болгаш машинист амырдаан турар кылдыр кезилде агрегаттары гидравлика башкарылга-биле де-риер. Оң-биле кады ажаап алышы-ның баштайгы хүннеринде та-рааларын тавычалап кезеринге бөдү чоруп комбайнарны ажылаар дөш конжугат комбайнарның жаткалары-биле ажылаарыңа бөдү чоруп «СК-3» комбайны эде де-риеринге хемчег алыр;

б) ажаап алышының соон да-рий шөлдөрүн саванын бөлүп са-рааттааш, агысты аңдарар ужу-рунда бүгү ажыл-агыйларга четчир саныг волокушаларын белеткээр;

в) дүжүт ажаап алышының чорудар талазы-биле ажылчын пла-наны июль 15-ке чедир бүгү кол-хозтарга болгаш совхозтарга чога-дып кылдыр чаа чыгып, күсүк ажыл-дарга агроаппараттарын тургузар. Ажаап алышыны машиналарын бедик буюруучу агылаарың, дүжүт ажаап алышының тем-пелерин дүгөдөдир болгаш шына-рын экижидер талазы-биле ажылды мурнакчы аргаларын өөрөндүр ду-гайында семинарларын дүжүт ажаап алышыны эгелекче чедир кол-хозтарга болгаш совхозтарга орга-низастаар;

г) бүгү комбайнарны болгаш жаткаларын четчир саныг ком-байндар талазы-биле дүгөдөр хем-чегер алыр;

д) тараа хүдөөп алып бүгү пун-ктарын белеткелди бир ай хуу-саа иштинде доозар, колхозтарда

болгаш совхозтарда, тараа хүдөөп алып пункттарда тараа скардары-ның, тараа кургадыр черлерин болгаш өске-даа тудуларын туду-дуун тарааларың массалыг кири-дери эгелекче чедир доозар.

СЭКП райкомнарыңа болгаш райкүсүккомнарга хүдөөткени болза: а) автомобиль аргылар оруктары-нын, кижилерин, көвүртүлгени ту-дар болгаш септээр талазы-биле эргежок чугула хемчеглерин алыр;

б) тарааны, силос массаларын болгаш күдө ажыл-агый продукту-ларын сөөртүргөнү үзүктөл чок ажылдарыңа таарыштыр бар турар чүкү чүдүрер автомобильдерин, автоприцептерин, чартык прицептерин июль 25-ке чедир белеткээрин хандырар ол автомобильдерин хааржактарын бедир болгаш силос ажаар комбайнарны транспорт-ларын узадыр хемчег алыр;

в) кынар-чаар материалдары рай-оннарже үзүктөл чоккы сөөртүрүн күштөдирер, колхозтарга болгаш совхозтарга оларны ийи неделага четчир курдаларын тургузар;

г) дүжүт ажаап алышыныңа үлө-лөргү белеткел дөш септелгелерин болгаш өске-даа ажылаачы-ларын ортузунга масса-политиктиг ажылды күштөдирер.

### Областа тараа комбайнарны септелгезин чоруп турарының дугайында медээ

(1961 чылдың июль 10-га чедир)

Районнар аттары	Септеттинген комбайн-на хуузу
Улут-Хем	56,2
Тес-Хем	33,3
Таңды	32,5
Барын-Хемчик	30,3
Бин-Хем	22,9
Чөөн-Хемчик	18,2
Эраан	14,3
Хая-Хем	13,9
Бай-Тайга	—
Өвүр	—
<b>Совхозтар:</b>	
«Найрал»	65,4
«Улут-Хем»	62,5
«Сүт-Хөл»	58,8
«Тинделге»	33,3
«Межегей»	16,2
«Элегес»	12,8
«Өвк»	12,5
«Төди»	11,8
«Барлык»	—
«Шекпээр»	—
«УТКА 25 чылы»	—

### «Сиген кезилдизинде

68К. «Өвк» совхозтун эштер Куз-нецов, Толстиков, Иземесте оларга баштаган сигениң бригадалары баш-тайгы ийи хүнде 150 га черин си-генин кестиргенер.

Сигениң хову тургаларында туткан чырык дөңгө баянчында чурттап турар. Ында столоваалар ажылдап турар. Механизаторларга чечен чогаалды, кедэе ажыл-агый-нын, техниканы номнарын чедирер-биле совхозта библиотекарь эш Серденева чорупкан.

Орман Оржунмаа кадийның хари ам 60 четкен. Ынчалза-даа ол Өвүр районун «Кызыл туң» колхозунуң улуғ хойжуу болуп, эң харысалгалы хулаагелер күдөөнүң күүсүндө турар.

Оң өг-бүлөзи колхоз тургустунган-мындан бээр хой малдап келген. Сөөлү ийи чылда оң өнүк эзкин-ниң кады бансырааш, күш-ажыл-дан үнгөн. Ынчалза-даа О. Оржун-маа хой амылындан үнерин күзө-вейин, харын бөдү улуғ хойжуу бо-луп ажылдап кирипкен. Оң огу Орман Эдиген-оол дузалачы хой-жу болуп турар.

Мешилерниң коданында 450 ажыг ирттер бар. Эрткен кызын оларның кадарган ирттери хур аш-ман болгаш денгилдөө эни.

ЧУРУНГА: Оржунмаа мешкилер ирттерин сугарып бар чораш, чы-гы сдрладышыны канчаар чо-рударын сүмележиң турары. Фотоу В. Лутковтуу. Сөзү Л. Монгуштуу.

# СЭКП-НИН ХХИИ СЪЕЗДИЗИН КОММУНИСТИГ ЁЗУ-БИЛЕ УТКУУЛ

## Кижини куш-ажыл алдаржыдар



Чурукта: С. Ондар.

болгай. Бистин дааранычларынын хундулуг хулаалганы — чога яны-буру хептери четир санын, чараш, шевергин болгаш кедеринге таарымчалыг кылып бээр болур.

Кызылдын дааранычла комбинандын коллектив ол хулаалгелерин чедикшикнин кууседиш турар. Мен дуржулгалы даараныччы Лариса Монастыршинага удуурган бригадала ажилдап турар мен. Бригада кези-гунери шупту сээг мурнууд куш-ажылчы элчээне турушпушаан коммунистг ёзу-биле чурттаарын, ажилдаарын болгаш өренирин шиттирлээн бис. Чонун култура-амыдыралынын чечектелишикнин дөш Коммунистг партиянын болгаш совет чазактын хун бұрудеги улуг сагыш салымчыларына сору-рук кирген даараныччылар бистер айларын, кварталдарын бұдуруга онаалгаларын ажыг куусетишпаан, партияны сьездиге боттары-выстын куш-ажылчы белээвисти белеткен тур бис.

Коммунистг куш-ажылдын бригадала деп бидик атты чедип алыр дөш бригадалынын бүгү кези-гунери-биле бир дөмей кужуну, бидинчи болгаш мергежилынин харам чокка берип ажилдаар мен. Ол бистин чуртувуска коммунистгн материал-техниктиг баазанын тургузарынын херээнге, делегей кырынга монге тайбынын быжылаарынын херээнге бистин бичил-даа бол салымчынымыс болуп турарына кызыгаар чок чоргаарлары-дыр мен.

С. ОНДАР, даараныччы.

## Партиянын съездизинге мээң белээм

Бистер, совет кижилер, кайгамчык эки үеде чурттан чор бис. Бистин ажил херэвис, эртем-биливис болгаш куез-сорууус кижиге төрелетенин чырыткыланчак келир үези — коммунистг тургузарыныч уланган. Ынчага коммунистг келир үеде чурттаарына муун совет кижилер боттары амдыгааштан-на белеткен турар. Ол патриотчу кижилерин Нита Сергеевич Хрущев «Келир үеңиз разведчиктери» деп аздап болгай.

Коммунистг куш-ажылдын бригадалары болгаш шалымчылары деп ат дөш бидик кудурушкунуг шимчээшкни бистин чуртувуска калбарын эгелээр билек-ле, мен ооң өңс сорулгаларын хандыр билгеш, изин-биле делкнншаан, коммунистг ёзу-биле чурттаарын, ажилдаарын болгаш өренирин шиттирлээн, төөгүлүг чеди чылдын онаалгаларын 4 чылда кууседир деп

бидик хулаалгени алган деп. Бо чылдын январь айда СЭКП ТК-ның Планумунун шиттирлерин солуннарта парлаан сөөлдү бистин Төрөн чуртувустун бүгү-ле булунаарын партиянын ээлчегин ХХИ съездизинге алдар болдурган коммунистг чарыштын күчүлүг чалгылары шыва алы берген. Мен ол чарышка кирип тура мурнууда чедип алган чедикшиктеримге үндешлеш, база бодумда бар аргаларын, курлавырларын санап көргөш-алган хулаалгелеримни чаартын, чеди чыл планын 3 чылда доозарын хулаалгени мен. Ол хулаалгелерим чедикшикнин куусетинин турар, ол бо хүнерде төөгүлүг чеди чылдын сөөлүг чылдын үшкү кварталынын үдүтүчө кириштим.

Мен чолаачы мен. «Дугуйлар чугулду-ла турар болза, план куусетинин-ле турар» деп, чолаачыларын аразынча таегер чугаа бар. Ол төөгүл-ле, харын. Ынчага-даа чүгө дугуйларга идея болбас-ла болгай. Автомашина чолаачыдан улуг сагыш салымчынын, техниктиг хыналданы, ажаалдан шак, минута, километр бүтүзүндө-ле негеп чоруур боор чүве. Ооң бо негеделеринче кичээнгейни кошкыдыр болза, дугуйлар чуурабайн баар. Оон алгаш көөрге мээң ажилымни чедикшиктеримни чазакты дүр. Кол чүве — автомашинанын техниктиг байдатын өң бидик дешелге тудары, шаг-үени болдурар-ла аргалар-биле долу ажилдары бо тур.

Партиянын алдарлы съездизинин ажиттынар хуну чокшудуан. Ол төөгүлүг болушкунга мээң өң улуг белээм — чеди чылдын онаалгаларын октябрь 17-де бүгү көргүзүлгө талазы-биле ажыг кууседир.

Д. ЛЮБИН, № 2 АТК-нын чолаачы, коммунистг куш-ажылдын шалымчысы.

## Ажыл-иш хайныгып тур

Бистин коллектив бирги чартык чылда нити продукция бұдуруенин планын 127 хуу куусеткен. Бо санын чогум ханы уткааны илеретпей, анаа кыры-биле көөр болу-вуса, ол кымын-да шоодут сөөвүргатпас боор. «Бир бұдуруге коллектив күрүне планын алаан ажыг куусеткен-не-дир, ол шак мынды болуу-даа ужурууг» деп, чамдык кижилер анаа-ла чик бодан эртирип каары чадвас. Бир өвс херек кырында ап көөр болза бо «127 хуу» деп чүдү? Ол болза чартык чыл дугурунда коллективтиг бұдуруп үндүргени 267 тонна аны-буру колбаса кымылары-дыр, иштинде өңт суккан муун-мун хуужуулардыр, үске быжырган чагай амданын тонна-тонна куш эди-дир, ол болза чаз техниканы бұдуругеге шиттөөткенин, куш-ажылдын бұдуручулугу бидикенин, продукциянын бот-үнезин чигеткенин көргүзүлгө-дир, адал сөөлдү, ол болза коллектив кези-гунерини кызымаккай ажилыныч үре-түнчө-ли, көскү херечизи-дир.

Коллектив кези-гунери бо хүнерде чеди чылдын үшкү чымынын онаалгаларын хуусаа бетинде кууседи, партиянын ХХИ съездизинге төлөптуг ужуражыр дөш куез-чүгү-лүг улум хайныкан ажилдап турарлар. Ооң чизээне бодумун бригадалынын дугайында чугаалак-сап тур мен.

Бригада чеди кижиден тургустунган, олар шупту боттарынын тускай мергежилдеринге мастержөөн улус

чүве. Айларын, кварталдарын чылдын онаалгаларын доктаамал ажыг куусетишпаан, продукциянын шынарын экижидери дөш, ажилга үрей кымыкынаарын бұдурууус дөш демисели күншөдирин турар бис. Бистин ажилымыс — колбаса кымыр эйти илган кезери, ону дус, согуна, перец, үс болгаш өске-даа чүдүлдер-биле холууру болур. Бо ажилдан фабриканын бұдуруп үндүрүп турар продукцияларынын шынары кол хамааржыр, бистин кижиге бұрузүндө онаашкан даал-



Кызылдын улестур бұдурулгелеринде, тудуг болгаш транспорт организацияларында коммунистг куш-ажылдын коллективтери, бригадалары болгаш шалымчылары деп ат дөш демисел улум калбарын турар. Коммунистг келир үеңиз разведчиктери, партиянын ХХИ съездизинге алдар болдурган социалистг чарышка өзрелериниң өзрелери, мурнакчы кижилер боттарынын ажил-амыдыралынын, өөредилгезинин, куш-ажылчы чедикшиктериниң дугайын бо арнында чугаалап турар.

## Дагжыларнын сөзү быжыг

Төрөн чуртка бидик шынарлыг, чик өртектиг, хөй «кара алдыны» бээр дөш «Кызыл-Хавак» шахтанын дагжылары партиянын ээлчегин ХХИ съездизинге алдар болдурган социалистг чарышты калбартышаан, она бидик көдүрүшкунуг ажилдап турарлар. № 1 участкан бұдурушкунуг ажилдап турарлар. Бүгү оналгаларын бүгү көргүзүлгө талазы-биле ажыг куусеткен, чедип алган чедикшиктерин моон сонгаар улум быжыглышыаан, коммунистг куш-ажылдын участкасту деп хундулуг ат дөш демисежирин шиттирлээннер. Участоктун бригадалары, тус-түс шахтёрлар бирги чартык чылдын түншөдиринге үндешлеш боттарынын мурнуудагы хулаалгелерин чаартып, алдарыг сьездиге кижиге бұруу хууда белектиг ужуражыр дөш демисежирин кирипкөннер.

Ээлчегиниң ажил нормазын доктаамал ажыг кууседи турар бұдурулге мурнакчыларынын хураалы өзүп турар. Ылангыя хөмүр дам кымыкылары И. Еремин, М. Мухитин, В. Маслов, В. Исакон, А. Чуйков, Н. Маркелов, сөөртүкчүлөр Б. Доржу, К. Кут, Б. Седен, Тенчикилер А. Тагба, Х. Поручама олар куш-ажылга өң дөш көргүзүлгелерин чедип албашаан, коллективте калбарган чарыштын мурнакчылары болуп турарлар. «Кызыл-Хавактын» дагжылары чуртун муун-мун совет шахтёрлары-биле бир дөмей боттарынын чанчыл

болган байырлаалын куш-ажылчы бидик чедикшиктерини-биле ужуражырынга белеткенип турарлар. Партиянын ХХИ съездизинге коммунистг ёзу-биле ужуражыр дөш алган бидик хулаалгелеринин куусетинин турарын байырлаалыстын хунуеде түншөп, Төрөн чуртувусту куш-ажылчы чаз тилелгелеринис-биле өөртүр бис.

Коммунистг куш-ажылдын участкасту деп атка төлөптуг болур дөш шахтёрлар чугаа бұдурулге ажилдарынга бидик көргүзүлгелерин чедип ап турарында аңгы-да, өөредилге, коллективтиг хөй-нитти ажилдарыныч улуг кичээнгейни салып турарлар. Хөй-хөй анык шахтёрлар тускай мергежилдер бидериниң техниктиг бөлүмнеринде, кезжөкн школада өренип турарлар. Ол ышкыш кижиге бұруу даг ажилдарынын аңгы-аңгы тускай мергежилдерин шиттөөдир алдырыныч кичээнгейни күштөлдүргөннер. Ам бисте слесарынын, электровоз башкарыкчыларынын, тепсикчииниң тускай мергежилдеринге шылгалдаларын дужаагаш, разряд чедип алган шахтёрлар эвээш өвс.

Келир үеңиз разведчиктеринин хундулуг адныч чедип алыр дөш «Кызыл-Хавактын» дагжылары бүгү күжүн үндүрүп ажилдаарлар.

Т. АНЧИМАА,

№ 1 шахта участкастун начальниги.



Чурукта: А. Туровтун бригаданынын кези-гунерни ажил үезинде.

## Келир үеже шимчээшкни

Кызылдын алгы-кеш-пимокат заводунун коллективтиг бүгү совет чон-биле бир дөмей партиянын ХХИ съездизинге төлөптуг ужуражырынга белеткенип турар. Коллективтиг аңгы-аңгы хептеринин, бригадаларынын болгаш тус-түс мурнакчы кижилеринин аразында ол төөгүлүг болушкунга алдар болдурган социалистг чарыш калбарган.

Бистер, чайгы чик индиктер дааракчылары, ол чарышка кирип тура сьездиге коммунистг ёзу-биле ужуражыр, он айларын бұдурулге планын октябрь 17-де бүгү көргүзүлгө талазы-биле ажыг кууседир, чүгө өң эки шынарлыг продукция-

ны бээр, пландан ажыг камналганы кирип алыр болгаш кижиге бұруу бодунуң нити бидини, тускай мергежилни соксаал чок бидер деп хулаалгелерин алган бис. Бригада кези-гунери Шиян, Марков, Конягин, Матенин олар боттарынын бидик бұдуручулугу куш-ажылчы өөредилге-биле, хөй-ниттинин даалгалары-биле чедикшиктерин холбаштырышаан, өш-өөргүге төлөптуг үлегер-чижөөн көргүзүп турарлар.

Айларын, кварталдарын бұдурулге онаалгаларын доктаамал ажыг куусетишпаан, коллективте калбарган социалистг чарыштын бирги чартык быжымы-биле ээлеп тур бис.

Шупту херэаживер бис. Бистин байырлаалыстын — март 8-инин хунуеде бригаданын коммунистг куш-ажылдын бригадалары деп атты тынвас.

Ол бидик атка төлөптуг болур дөш бистер ийги кварталда улум оюк киришкенин ажилдаан бис. Бирги чартык чылда бұдурулге планын 115 хуу куусеттис. Партиянын ам болур ХХИ съездизинге куш-ажылчы белектиг ужуражыр дөш ажилдын темптерин шакпачындып, чедип алган чедикшиктерини быжылаарыныч бүгү күжүвүстү салыр бис.

Т. ПЕТРОВА,

колбаса фабрикасында коммунистг куш-ажылдын бригаданынын удуруткучу.

ЧУРУКТА: Кызылдын колбаса фабрикасында Ташсия Степановна Петровага удуруткуну коммунистг куш-ажыл бригаданынын кези-гунерни хаваң эгднден сарделки кылып турлар. Олар партиянын ээлчегин ХХИ съездизинге алдар болдурган социалистг чарышка өң дөш көргүзүлгелерин чедип албашаан, чүгө кон-чүгү эки шынарлыг продукцияларын бұдуруп үндүрүп турарлар.

Фотолар В. Лутковтуу.

## ЧАНГЫЗЫ ШУПТУЗУ ДЭЭШ, ШУПТУЗУ ЧАНГЫЗЫ ДЭЭШ

Бистин бригаданын тургустунган дөш бээр чаз-ла бир чыл чедип турар. Ооң кези-гунери шупту-ла ажилга кызымаккай, аразында быжыг найыралды болгаш нити билди-даа алаан шыраак аныктар, кодуууда-ла Совет Армиянын хурааленинде чаз халажып келтирген оолдар болган бис.

Мырынай баштайгы хүнерден эгелешле бригаданын ажилы эки чоруп турган, хун бұруде нормамысты 110 хуудан кудулатпайн, харын оон-даа бидик бұдуручулугу ажилдарынын аргаларын болгаш курлавырларын дилеп эгелээн бис. Ындыг аргалар болгаш курлавырлар дыка хөй болган, оларын тыпкеш бұдурулгеге деп-дөраан шиттөөдир, ажилдап турган бис.

Бир-ле дугаарында ажилдын бо цехке мурнуудан бээр чурчүчүп доктааттынган организациянын өскертисин. Чүд дөргө мурнууда манаа чазаныччылар өт-херекселерин кижиге бұруу тус-түзүндө кылгаш олуртуп турган. Ынчагага стол-даа, хааржак-даа дижики, кандыг-даа өт-херексел хөй алам кезектерден тургустунган болур болгай. Ол кезектерин чамдыктарын хирөөлөөр, өскелерин хаарындаар, өрүмнөөр, чонар алаар, бир кезекти кымыры өскенден нарын-даа, бөдүн-даа болгай-ла. Кижиге бұруу бо ажилдарынын шуптууун бир-ден-дески эки күседери берге, ол кайы бирээниге өске өөрдүн ияныла артык мергежөөн болтурун өскерип каан бис. Ынчанга өт-херекселерин тургустунган кезектерге аңгылааш, бригаданын бүгү кези-гунери демисежир кымырынын аразын бұдурулгеге шиттөөтис. Бо чаз арганы тодаргайлаарга мындыг: кижиге бұруу бодунуң мергежөөн ажилын кууседир — бирги ияныты чонар, ийгины хаарылаар, үшүгүз өптөшпүлөөр, дөрткүзү бұдуу-доуулаар мындыг. Чаз арга куш-ажылдын бұдуручулугун 20—30 хуу бидерин хандырып, а ол дөргө ай санында пландан ажыг чүс-чүс рубльдин продукцияны-дыр.

Ооң сөөлдү бистер кижиге бұруу хууда хулаалгелерин алгылааш, бригаданын нити социалистг хулаалгелерин алаа үндешлеш чаартып бидиктеш, коммунистг ёзу-биле чурттаарын, ажилдаарын болгаш өренирин шиттирлээн бис. Келир үеңиз разведчиктеринин хун-

дулуг адныч чедип алыр дөш патриотчу шимчөөшкни бистерин куш-ажылга, өөредилгеге улум соруу кириген. Куш-ажылдын бұдуручулугун айдан айга бидитишпаан, кылып үндүрүп турар продукцияларынычтын эки шынары дөш, ажилдап турарымыс бугу-ле материалдарын камналганы дөш, бұдурулгенин



Чурукта: Н. Марков.

культуразы болгаш арыг-шевер дөш улуг походту чарлаан бис. Ол бисти кайгамчык эки түншөдир чедирген: бригада бот орулга-чарыгалыг ажилдап болур апарган, продукциянын бот-үнези дыка чигтөөн, куш-ажылдын бұдуручулугу улум бедөөн, ылангыя ажилдаары сөөвүргатпачы болгаш чаңгызы шуптуу дөш, шуптуу чаңгызы дөш» деп принципти хажык чокка боттарынын кижиге бұрузүндө ажил чазгаар-ла негеп келген.

Бүгү улустун байырлаалы Май 1-ини таваарыштып кылган ажилдарынычтын түншөп, партиянын алдарлы съездизин коммунистг ёзу-биле үткүрү дөш алган хулаалгелерини чедикшиктерин кууседиш турарымыс ол хун бүгү совет чон-биле бир дөмей төрөн партияныкы болгаш чазаныкыска рапортчан бис. Байыр-ладды ийи дапкыр өөрүшкү-биле өрттирдик. Чүгө дөргө оон бұдурулгеге бисте коммунистг куш-ажылдын бригадалары деп атты тынвас. Чартык чылдын бұдурулге онаалгаларын 150 хуу куусеттис. Чедип алган чедикшиктерини моон сонгаар-даа улум быжыгыл, сьездин куш-ажылчы улуг белектиг үткүрунга белеткенип турар бис.

Н. МАРКОВ,

хоорайнын улестур комбинандын чазаныччылар бригаданынын удуруткучу.

## БӨГҮНГҮ КЫЗЫЛ БОЛГАШ ООҢ КИЖИЛЕРИ

«Ыррактан көөрге Хем-Бедиринде онаа чүве-даа чок. Харын Сарыг-Септен безин биче мышак болду» деп, 1922 чылдагы Кызылдын дугайын чогаалчы Салчак Тока «Араттын сөзү» деп тоожуунда бижип турар. Ам бөгүнгү Кызылдын көрүндө даан, бодунуң чалгынаарын — кудумчуларын кайы хире хере шөпүкөн-дир! Каш-ла чылдар бурунгаар дзыр шөдөр чыккан чөдөр ам таныттымыс кылдыр өскөрдөгөн. Фабрикаларын, заводдарын зуун хоолайларыдан хонг караш дөраа дүргөттеп үнүп турар, АТК-ларын гаражтарында өртөн да бажында чүс-чүс автомашиналар шужуу үнүп турар, школарын дөш сөнгөлөрдөн тургаларын өөрүшкүлүг арыннары чаксы чечектер мышак хууамуруп турар, өң-баазын чечектер шыпкан чайгы өскөрдөгө кызылчылар шөлөө селгүстөп чоргулаар, кудумчуларда албан организация чедеринин, чуртталганын, культуранын, эмнеленин, салгынын дистинштыр чыскаалган хөй катт каас-шник бажынаарын хоорайнын арын каастап, сеткил-сагышты өөртүп турар.

Кызыл тургустуну, чагайжыттынып, хун, шак бұрузүндө чартынып турар, а оң бұдурулгелеринде, тудуларында, кудумчуларында ажил-иш, амдырал хайныгып турар. Бөгүн, бо шакта Кызылдын улестур бұдурулгелеринде, тудуг, транспорт организацияларында чед берген, чүнү көрүп, кымнар-биле чугаалажып болур бис? Кааза-даа баарымыска чеди чылдын онаалгаларын хуусаа бетинде кууседир дөш, база партиянын ХХИ съездизинге төлөптуг ужуражыр дөш хайныгыш-

кынныг ажил-иш, бидик көдүрүшкунү, өөрүшкү, найырар. Ооң бир көскү херечизи — коммунистг куш-ажылдын бұдурулгелери, чедери, бригадалары болгаш шалымчылары деп ат дөш шимчөөшкни хун бұруу улум калбарын турары ол.

Кызылдын типографиязынын, көдө ажил-агыл транспортуун автобаазанын, бус-турбина электр станциязынын коллективтери коммунистг куш-ажылдын бұдурулгелери деп бидик атты чедип алыр дөш демисежир кирипкөннер. Кызылдын пассажирлер АТК-зынын гаражында септекилерин А. Чернышев удуруткан коммунистг куш-ажыл бригаданы бирги чартык чылдын онаалгаларын бүгү көргүзүлгө талазы-биле ажыг куусеткен, сьездиге коммунистг ёзу-биле ужуражырынга белеткенип турарын, 96 аад ишти чурттаар ийги чаз бажынын тудууда М. Павлинов удуруткан коммунистг куш-ажылдын бригаданы деп ат дөш демисежир турар тудугчулар бригаданычы Кызылдын № 2 АТК-зын чолаачыны, коммунистг куш-ажылдын шалымчыны, төөгүлүг чеди чылдын адыгы чымынын үдүтү кууседиш эгелей берген М. Жарков тууйбо сөөртүп бар чоруурун, автосептеле заводунда К. Кукаринге удуруткан коммунистг куш-ажыл бригаданы сьезд мурнуунуң куш-ажылчы ээлчээне төлөптуг арелеленин төп мастерскасында И. Иванова удуруткан коммунистг куш-ажыл бригаданынын кези-гунерни станоктарга тудуг материалдарын ээлчөк чок бұдурулгенин депшилгелиг чаз аргазын чедикшиктерин шиттөөдир, хун бұруде ажил нормазын 130 хуудан ку-

Д. САРЫНАЙ.

ОН ЧЫЛДА

Анхныг хамт Х. Бөгдмөс эслинц ажилын баштай хүдэлэн аш турда, бичин урууларын ажаар, кижиндер талазы-биле уугу бергелер турган. Инчан хуу ажыл-агыйлыг араатар чаа-ла колхозка кирип турар үед оларын урууларын идик-хөви эслиге турарыга таарышпас, чагыс аай хөвирлиг эвес турган. Чамдык ада-нелер урууларын эслиге тургузарыга күзөл чок, уругуучу бодунга ажаар караатарынага ынак болганым Бөгдмөс база билген. Инчангаш ол колхоз баштаар черинге болгаш мында хөрөөжөнөр чөвүдөлинге баргаш, эслинц ажилынын дугайында болгаш ада-нелерин эслиге киржилгезиниң дугайында айтырганын тургузуу, бодунуң күзөлүтүзүл чедиң ап турган. Хөвир чамдык аай кылдыр чурумчудар соруга-биле Бөгдмөс уругуларын уугу, биче назырларынын аайы-биле хөвирин бичарын ада-нелерге айтып берип, чамдыкта боду-даа дээрар берип келген.

Баштайгы чылын колхозтун хөй-нигин ажаатарынага киришпей, урууларын ажаарынага өйлежин турган чамдык хөрөөжөн эштер-биле чугаалашкан, оларын уругуларын эслиге ажаатары, боттарын калдыр-бир ажаага өйрөңгө-биле колхоз баштаар черинге чугаалап турган.

Ам бистин колхозтун эслинц ажил колхозчуларын 125 уругулар бар. Оларын санын човангыр ажаачкыны комсомолду Бөгдмөс бодунуң он чыл дургузунда илдепкейиң ажилы-биле колхозчу хөй-нигинин алдарын илчаар чаалап ап шыдаан.

О. ӨТӨН-ОЛ, Барыш-Хемчик район, «Большевик» колхоз.

«ШЫНЫН» МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ

ХОРУМ-ДАГНЫН КОЖАЙЫ

Мындыг эге-биле Орман Комбунун ниитиге амыктыг амылга киришпей, чер кезип, күш-амыкчы кижилериниң мүсели-биле амыдырал, чурттап чоруурун сөөлүгү үед Чөөн-Хемчик районун Хорум-Даг суурда бодунуң хуузунда амыл-агынын кылып, байыл, чурттап турарын шүгүмчүлээн эш О. Хомус-оолдун корреспондентизин «Шынга» парлаттыган.

Чөөн-Хемчик районунун шаг-даа милдинин начальниги эш Ойдуштун редакцияга дымнатканы болза, шүгүмчүлөдүн изи-биле хыналда чорударга айткан фактылар буну бадытаттыган, он хонун иштинде амылдан тыл, ылаваыла амылдаарын Номбуга дааскан турган. Он хуусааның иштинде ол амылды тыл алган, май айдан бээр «Чыраа-Бажы» совхозта амылдап турар болгаш сөөлүгү үед хынаарга совхозтун амылыны болуп алган, эки амылдап турар болган.

АЖЫЛДАН ДҮЖҮРГЕН

Сесерлиг суурда кизи эмнегезиниң пунктузунун амылында четпестерин эш Н. Манар редакцияга илредип бизжэн.

Редакцияның чоруткан материалына Би-Хем районунун секретары эш И. Шишигиниң харылааны-биле аларга, зингелени амылын басыраткан эш Лесенкованы амылдан дүжүрген болгаш эмнеге пунктузунун эргелекчинде эш А. Ашировту томуйлаан.

Түннелдер чүнү көргүскениң

Бо чымдын июнь айның эгезинде Улут-Хем районун бугу партия организациялары 1960—1961 өрөдиге чымдында партия чырдышкынынын түнвезин үндүргөн. Партия чырдышкынынын четкизиниң бугу хөвирлеринге болгаш бөлүмнөринге түнвез кичөөдөр организациялар өрткөргөн. Районга 68 аны-бүрү хөвирин бөлүмнөри, 2 доктарамаал ажаадыр семинарлар ажаадып турган болгаш аада 1650 ажыг кизи хаара туттуган. Эрткен өрөдиге чымдык дөңдөөр бо өрөдиге чымдык дөңдөөр, организациялар өрткөргөн түнвез кичөөдөр көргүскөн. Барык бугу бөлүмнөр, политшколалар болгаш семинарлар өрөдиге программанын чедикшиниң дооскан. Түнвез кичөөдөргө кылгалаан бөдөлдөргө өрөңгөн артыкча темаларын эки шигээдип алганы дымнакчылар көргүскөн. Жданов аттыг колхозта, «Найрал», «УТКА 25 чылы» совхозтарда партия организациялары (секретарылары эштер С. Ваву, Р. Хунай-оол, С. Буянды) бо өрөдиге чымдында партия өрөдигенин удурутунче кол кичөөңгенин салганын ол черлерге өрөдиге организация болгаш бөдик шынарды артыкча.

Жданов аттыг колхозта СЭКП төөгүн өрөңгөр бөлүм (пропаганда эш Ваву-Сурун) чыл дургузунда чамдык-даа кичөөл үсөөн болгаш оң 31 дымнакчылар өрөңгөн өрткө темаларын ханы шигээдип алганар. «УТКА 25 чылы» совхозта көдө ажил-агынын тодаргай экономика өрөңгөр бөлүмүн (пропаганда эш В. Стихарев) кичөөдөр совхозтун ажил-амыдыралы

Тыва автономнуг областа хөй урууларын иелерни «Мениң алдары» орденнер-биле болгаш «Мениң медалы» медальдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун өмүзөңгөндө шаңнаары болза:

Тос урууларын төрзөн болгаш кижизиткен иелерни

«МЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Намдан Ханды Санчатова — Каа-Хем районун «Совет Тыва» колхозунун колхозчуу.
2. Череланова Ульяна Терентьевна — Каа-Хем районун Сарыг-Сеп суурда өг-бүлө ээзи.

Сес урууларын төрзөн болгаш кижизиткен иелерни

«МЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Анчима Надежда Танчаоловна — Кызыл хоорай чогуунуң зоназы болур Элегес-Аксы суурда өг-бүлө ээзи.
2. Базыр-оол Куулар Байындыновна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
3. Бирилей Минчейма Хажыковна — Каа-Хем районун «Совет Тыва» колхозунун колхозчуу.
4. Стародубцева Мария Леонтьевна — Каа-Хем районун «Кызыл тул» колхозунун колхозчуу.
5. Шагары Дадар Сарыгонова — Би-Хем районун Кара-Хаак суурда өг-бүлө ээзи.

Чеди урууларын төрзөн болгаш кижизиткен иелерни

«МЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Балчугова Александра Леонтьевна — Каа-Хем районун «Тилдеге» колхозунун колхозчуу.
2. Безотечество Вера Кузьминична — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
3. Золотых Агафья Гавриловна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
4. Ивановна Мария Ивановна — Каа-Хем районун Сарыг-Сеп суурда өг-бүлө ээзи.
5. Сандый-оол Навынмаа Токкаровна — Каа-Хем районун Ленин аттыг колхозунун колхозчуу.

Алды урууларын төрзөн болгаш кижизиткен иелерни

«МЕНИН АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Балчит Анна Аваньева — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
2. Бортикова Ефросинья Антоновна — Туран хоорайда өг-бүлө ээзи.
3. Даваа Раа Барваатаревна — Би-Хем районун Тардаг суурда өг-бүлө ээзи.
4. Нуулар Дегер Сарыг-ооловна — Каа-Хем районун Ленин аттыг колхозунун колхозчуу.
5. Лапка Толзатмаа Сагановна — Каа-Хем районун Ленин аттыг колхозунун колхозчуу.
6. Норбу Лопсан Докпаевна — Каа-Хем районун «Совет Тыва» колхозунун колхозчуу.
7. Өнер-оол Надежда Чалбайгановна — Би-Хем районда өг-бүлө ээзи.
8. Оюн Кара-кыс Оюновна — Кызыл хоорай чогуунуң зоназы болур Элегес-Аксы суурда өг-бүлө ээзи.
9. Пележаева Екатерина Ивановна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
10. Салчак Чажитмаа Салчаковна — Би-Хем районун «Тилдеге» колхозунун колхозчуу.
11. Тонго Тумаак Адмызыковна — Каа-Хем районун «Кызыл тул» колхозунун колхозчуу.

12. Тюлюш Минчейма Биче-ооловна — Кызыл хоорайда амыкчы.
13. Харлова Анна Васильевна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
14. Чернашина Анастасья Андреевна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
15. Шырапай Шуулунай Шоотунова — Каа-Хем районун «Совет Тыва» колхозунун колхозчуу.

Беш урууларын төрзөн болгаш кижизиткен иелерни

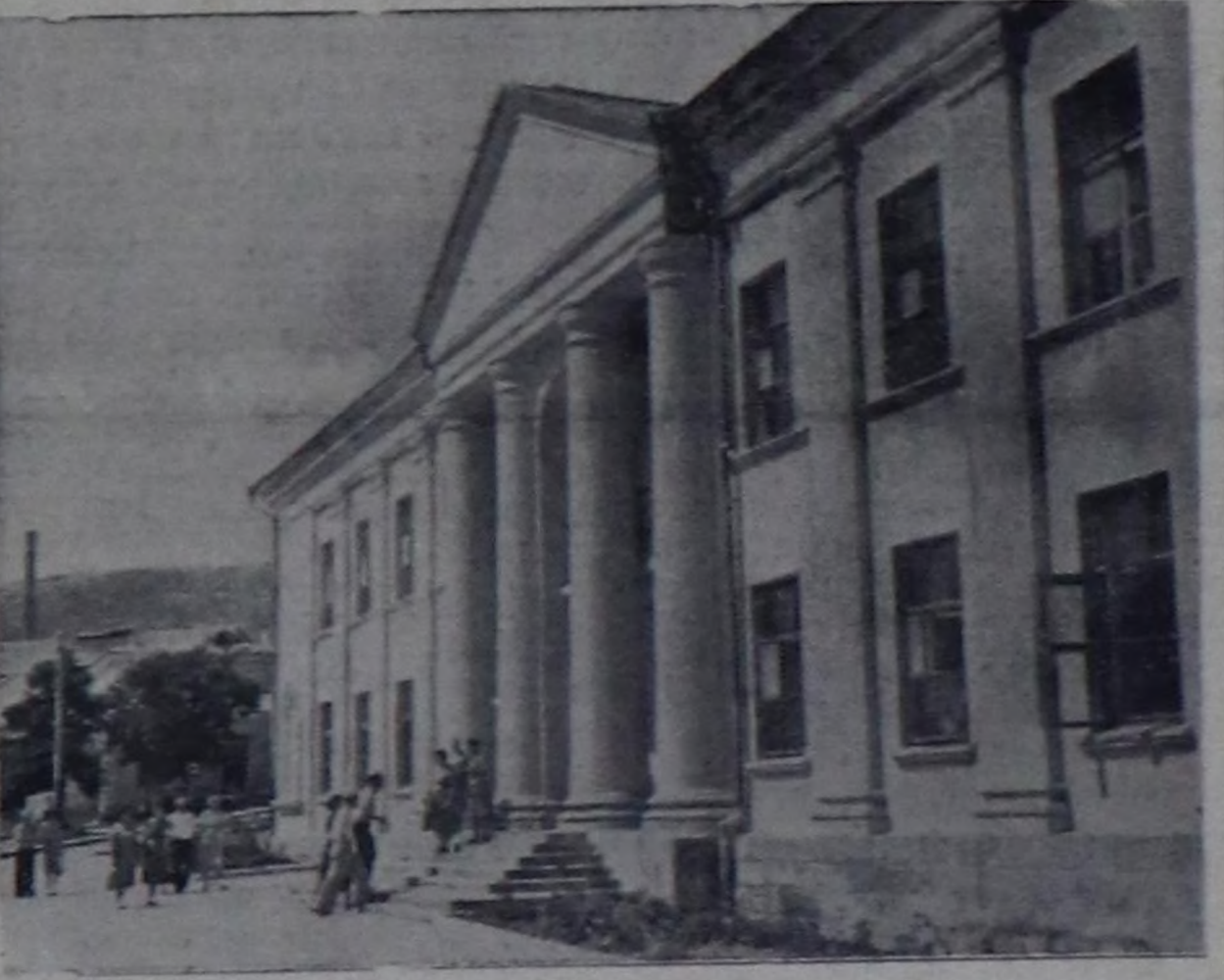
«МЕНИН АЛДАРЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Байкалова Нина Дмитриевна — Кызыл хоорайда амыкчы.
2. Бурцева Евдокия Федоровна — Кызыл хоорайда амыкчы.
3. Горелова Анна Исаевна — Кызыл хоорайда амыкчы.
4. Гуцина Таисья Антоновна — Каа-Хем районун «Коммунизмге орук» колхозунун колхозчуу.
5. Даваалай Чудаш Локпаевна — Каа-Хем районун «Бурунгаар» колхозунун колхозчуу.
6. Динмей Инескар Натпигановна — Каа-Хем районун «Октябрь 30 чылы» колхозунун колхозчуу.
7. Долгих Татьяна Андреевна — Би-Хем районун Севи суурда өг-бүлө ээзи.
8. Новолова Галина Гавриловна — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.
9. Норовина Феда Поликарповна — Каа-Хем районун Ленин аттыг колхозунун колхозчуу.
10. Көшнелдей Кара-кыс Паданова — Кызыл хоорайда өг-бүлө ээзи.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы Н. ОРГАНОВ. РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары С. ОРЛОВ.

Москва, 1961 чылдың июль 15.

ДУНЕ ДЫШТАНЫР ЧЕР



НОВОРОССИЙСК. Эзлеч доостур. Эртөр эжин аксынга эптиг-таарымчалыг автобустар чедиң келир. Оларга амыкчынар болгаш албан-хаанчылар олуруттарлар. Удөп турган кижилер оларнын эки дыштанып аларын күзөп туралар. Чоруп турган кижилер байырлашылаан: «Эртенге чедир байырлы!» деп чугаалап каарлар. Цемент болгаш шифер заводтарынын амыкчылары эки белкени—дүнеки санаторийни алганар. Хүнүнчө-не ажил соонда 75 киши дартыга эртенге чедир далай эринде дүнеки санаторийне чоруп турар.

ЧУРУНТА: дүнеки санаторийнин бажыны.

СЭТА-нын фотохрониказы.

Малчынарнын негелдеси

СЭКП Төп Комитетиниң январь Пленумунуң төөгүлүг шийтирлерин амыдыралга боттадырып, бистин партияныстың XIII съездинге төлөптиг ужуражыр дөш Улут-Хем районун «X Улут хурал» колхозунун малчынары шудургу амылдап туралар. Колхозчу хойжулар Б. Суванчык, С. Баян-оол олар хөй бурзулден 2 кг дүктү кыргып алгышаан, чүс баш төрүүр хойга онааштыр 100 хураганнары менди алган. Саанчылар С. Бадьмаа, Б. Натпиг, К. Оюн олар чартык чылда бир саар инекке онааштыр 500—650 литр сүттү саап алганар. Ындыг чижестери кызымак амылдап турар малчынарын иштиден дыка хөйүн көргүзүп болур.

Бир эвес малчынарнын амыдырал-чурталганын, культурут негелделерин болур чогууру-биле хандырған турган болза, оларнын амыкчынын түнвези оон-даа эки болуру чугаажок. Бо колхозтун малчынарнын амыдырал-чурталганын, культурут негелделери кончуг четпес хандыртыган. Хойжу эш Сенди-Хуураатын чурттап олар өөңгө киргеш, кизи мырдың кайгай бөөр. Оон бодунуң чугаазы-биле аларга, «чак чарга» өг иштинге мырдың кургаг чер артып, чад хадый бөөрге алезин, доурак аяк-саянын дола бөөр». Хойжу өг амдар өңгө чөй артырып алдырыдан дыка мутурт-тап олар болгаш өг дугайында оон дилээ чүгле «аас човаа» болган деп чугаалап турар. Хойжу К. Дүрбүлөкти болгаш эске-даа чамдык кадарчыларнын өгери база-ла оон дөрдө-дөсө.

Малчынарнагы быжыгалаан агитаторлар келбетсөөн, 3—4 айлар иштинде беседалар, лекциялар, номчулгалар чамдык-даа болуп көрбөөн. Чыл эгезинден бөөр кино-да, концерт-да болбаан. Малчынарнын чамгыткан солуннары келбей турар. Ол солуннар суур төвүнде овааланы берген чыдар, чамдыктары эч чок саңдарап чыкпайлыр. Ол солуннарын ээлеринге чедирер дугайында кым-даа санын салбай келген. Оон туржук Баян-Кол биле Кара-Тал артында бөзүн почта 6—7 хонгап чедип турар.

Малчынарнын амыдырал болгаш культура талазы-биле бо бугу негелделери маргыш чок четпуг болгаш оларын бүрүн хандырп болурунчү бугу арталары колхозта бар. Чүгле колхоз баштаар чериниң, көдө Советтик даргаларнын чүве тоовас дүжүмөтсиг чоруп, колхозта партия организациянык секретары эш Д. Монгуштун негеледе чок, шүшпөн чоруп бо чөптөстөрүн ээлер, үндөңгөннөри өг. Ам малчынарнын негелделерин хандырар өйү келген.

М. МЕНДОТ.

Дыштанылгаже үдөөн



Көдө ажил шагы төңгөн соонда областын культура өргөлелинц типографиянын алуунга ол коллективтиг бугу кижигүнери чыгып келгенер. Парлакчылар, детерлекчилер, өрүкчүлөр, типографиянын инженер-техниктиг амылдакчылары коллективтин адууну амыкчынын, детерлекчи Александр Петрова Самарокованы ол хүн пенсияже үдөөнер.

Чөрөби чыл бурунгаар, Ала-Туртун Улут дайнынын эгезиниң калды-бөрге хүнеринде Александр Петрова типографияга амылдап кирген. Бодунга онаашкан дыгаларын ол кезеде аяк-сеткилдиг болгаш хынамчалыг жүүсетилешип, амылдап келген чымдарынын дургузунда бугурулге мураачыларын олурутунга доктамак кирип келген.

Александр Петрованын амылдап өгөлөөн үези-биле дөңдөөрге област типографиянык дерлелери, механикастаттыган денели ам кайтамчык өскөрүлгөн. Инчангаш Александр Петрова өрткен чымдарда бөдик бугуручүлүг амылдавышаан, уругу-дүк өрөңгө, амыктарга болуңуң байлак дуржулгаларын күзөлдөп келген.

Четтирдивис

«Бистин артистерниң шиге болган эске-даа көргүзүлгөргө ойваары кайтамчык мергежилдик апарган-дыр — деп, хоочун башкы К. Хөрбөн «Курортта таныжылга» деп оперетаны Кызыл паригына көргөн соонда бодунуң саналыга чугаалаан. Моон сонгаар школа амыдыралынын дугайында шиги көргүскөн турарынын дугайында күзелин илертейлештирип, Тыванын хөгжүм-ши театрынын артистеринге чаа-лаа чедикшиниң болурун уугу-биле күзөп, илг байырын шиги көргөн башкыларын мурундан ол чедир-ген.

Санал берген эске-даа эштер тыва артистерниң шиге болгаш көң-цөрттерге талант-мергежилдик ойлан, чоңуң уугу хуңдүктелдиң, идегелин чаалап алганын демделештирип, он-биле кады тыва артистер Каа-Хем, Би-Хем районнарга ам-даа ховар барып турарын чугаалаанар.

Чамдык тыва ырларын ырап бөөрин артистерден башкылар дилөөн турган. Артистер: Д. Дамба-Даржаа, К. Хуруглек, М. Сенилда-оол композитор А. Лаптанниң өргө-биле кезек тыва ырларын опера соонда күзөткөн хөй-хөй көрүкчүлөр адыш чыксаашкыны-биле уткааннар.

А. ТАРААЧЫ.

ДЭЭРЕЛЕРНИН БИРЭЭЗИ

Сарыг-Сеп суурнун кол кудумчузу-биле сава-херекселдер сымдыч углай, дүргени кончуг базып бар чор мен. Ында эң дээр сөдүг амыкчыларыннын бирөөн сөдүгүлүп турар чүве деп, райода эштер менээ чугаалаан чүве.

Ол бар чораша, эзөөн агыл берген, ичлаажаак ам-даа омак, күдөр ашмак тазаркы бергеш, хөрөңгө бердим. Ол, мөөң кайнаар далаажып бар чорутуруму сонуруган айтырар. Мөөң харымдан районун сава-херекселдер сымдыч бар чорутуруму билгеш, мында диди:

— Оо бистин Анатолийниче, де? Ол дээрге, ааа-ла бир сөдүгү эвес, а кайтамчык көргөчөл, баулуң аки санын-сеткилдиг кизи бөөр. Оон магазиниң кирген кизи хөрөгөөн барааны чокка чере эмес. Анатолий Степанович калды-ла бир чугула херектиг аяк-сава болгаш ажил-агынын аям-бүрү херекселдерин маваыла эскелген турар.

Хөрөңгөннө-биле орук эргеликтини билбей барып-тыр бис,— магазинге чөдө хон келдинс. Кырганын магазиниң өрте хонун чөрү, магазинге көрүңгө, чаа туттуңган бажымынын доовирин шарга демир удавас хереклеттинге бөөрин сакты тыртып кааш, чугаалайдыр.

Анатолий Степанович Кызылдан шифер эскелген ирги бе, чүч ирги?— деп айтыра кааптардыр.

Магазинге кирер эжиктиң аксы, черге магазиниң чаны шынаыла кончуг арыг, корум-чуртунуң. Далааның даштыкы талазында оң ажилдарынын чуртунуң сабыражыгыта бизжеш, амыкчы. Эжиктиң содалыг талазында чарал. Ында бизжеш: «Маааа кооперация кижигүнерге кирип ап болур», а оң талазында чаралаа: «Магазин барааны чонга чөөди-биле сөдүп турар» деп каан.

Шифер айтырып турган болгай силер, ол чок, а кончуг эки сымдыч кара бар-ла. Ону чүгле өй-өйдө будуп ап турарын утпас болза эки. Бо дээрге, кончуг эки материал, бар турда сөдүп албас сөдүп бе, харын?

— Шынаыла, сөөң оң шиги эвес деп мен, Анатолий. Мөөң өң калбактан арттырып каап алар мен,— деп, ирей чыгып каам.

Сөдүгү Гаврин ирейниң чагаан демилерин (саазы-карааларын) ол доран-на санааш, ден-изил шапкан, ындай салгылап калды. Магазиниң оң талакы чартынын баарнарын ажаа калмак, дөңгөн бараанче чоңу хосту-биле эртерикшен.

Ам муракчы сөдүгүлүг бөзүлгө чок сөдүгүлүг турар деп, сөдүгү талазын деп, ол чугаалаан.— Инчангаш, ону бодунуң сөдүгү менеп көр деп шигирип алдым. Улус бараан бүрүзүн боттары туулу, эки көрүп, күзелинге таарыштыр шигиң аларына мындыг арга дыка-ла ажыкты— деп, Анатолий Степанович уламчылады.

Оозун бөдүкчаары-биле Анатолий мында деп немен чугаалаан. — Бараан саарылаанын планын моон мурунда пат боор-да-ла күзөдүп турган мен, а ам дээрге, бараан-на бар болза орулга ааа-ла кирер.

Эш Гаврин ол магазиниң эргелекчинге үр эвес үениң иштинде амылдап келгенин оон-биле хөрөңгөшкө билген мен. Ындыг болза-даа ол кыска үениң дургузунда чонга ол дыка-ла ажыктуулук болгаш эки чүүдөргө кылган. Чонунуң калбак хереклеттин бараанын райпога мындай-ла четчир санымы-биле келбей турар. Анатолий Степанович шак мындай байдал-биле канчал-даа өтпештир шыдавас. Эрткен чамы Анатолийге бараан саарылаанын планын үстүр четкен турган. Инчангаш орта эш Гаврин райпога чедиң келген:

— Мындыг байдал-биле черле шыдашпас-тыр мен. Машиналар берилер, мен Кызылдан бараанын келгил— дөөн.

Райпо оң ол дилөөн хандыр-ган. Эзөөн каш хонгадаа магазинге бараанын ассортиментин илгейти-ле көүдөп келген. Язы-бүрү аяк-сава, чаазып, дарган-наар, балыктар херекселдер, бугу-дүк, кадалаар, орунар дөш, оон-даа эске бараанын кестүп келген. Сөдүгү долуу-биле чоруп, бараан саарылаанын планын эки күзөткөннөр турар аларган.

— Бо бараанын Кызылда шигевиң, ааа-ла чыдары кончуг хонданчыг-дыр, олар дээрге ховар барааныр эвес-ле болгай, инчангаш оларын чежиң-даа ап болур, а райпода бистин эштеринс— даргаларымыс оларын бөөр сөөртүп эскөр дугайында окта-ла санын салбай турар— деп эш Гаврин чугаалап турар. Анатолий индыг бараанын Кызылдан ийи-даа каттап боду көзү сөөртүп алган болгаш чонга 5 муң ажыг рубль тунге саткан. Инчангаш чүве болза магазин чартык чыл планын күзөтпес турган.

Индыг болза-даа инициативчи сөдүгү чүгле ол аргаларын херекелейн турар. Ол, чокта чаа эске сөдүгү черлеринде узаткан шактыг бригада-материал хары-салгалыг сөдүгүлүк чыдары чорудар арга-биле амылдап турар деп дымнааш, бодунга база бир сөдүгүлүк бөөрин райпо бөлүмчүлөрден ол-ла доран дилег кылдып, санап кириген. Райпонуң даргалары ол дуузалыг саналды дөңдөө, дилетни хандырган. Сава-херекселдер сөдүм ам сарыг-хунуң бадыр амылдап турар. Магазинге кирер орулга дыка угаткан, чон хереклеттин барааны-биле улам-на долу хандыр-гыны турар аларган. А ол дээрге, сөдүгү черинге кол чүгүлө болгай. Индыг чүве болганда, сөдүгү амылдакчылары болза, сөдүгүлүк бөөрин райпо бөлүмчүлөрүнүн бугуру чорудуучулары болуп турар.

— Ажыктыч чоннарын негелделерин улам-на долуу-биле хандырарда менээ улам эки таарымчалыг шак-че бар аларган. Инчангаш бис бараан саарылаанын планын улам эки күзөдүп, оон-биле СЭКП-ниң XIII съездинде төлөптиг күш-амыкчы белектер-биле уткуур бис— деп, эш А. С. Гаврин бугурулгө чугаалап турар.

И. КУРЧЕНКО.

Ч. ДОНГАН.

# Моолдун улустун революциясынын 40 чыл ою

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Июль 11-де моол наймысал эрте оттуу деген.

Эртегинин 7 шаг турда МАРП ТК-нын бирги секретари болган МАР-нын Министрал Чувулеинин даргазы Ю. Цедевбал эмелдеген радио дамыштыр чүе чугаалаан. Ою чугаазын бугу улусту Моол өөрүшкү-биле дынаан. Ю. Цедевбал моол улустун улуг национал байыры-биле холбаштыр ажилчыларнын, кезде ажил-агый каттыжымшыкынырын кежигүнерини, улусту интеллигенцияны, а ол ышкаш Моолдун улус армиясынын дайынчыларын амыр-мендизин айтырып, оларга чүректин ханы байырын чедирген.

Сука-Баторнун шөлүгө шериг парды болгаш чыксаал болган.

Эртегинин 9 шаг. Партиянын болгаш МАР-нын чазазын удурткучлары, совет партия-чазак төлөөлөрүнүн баштын М. А. Суслов болгаш өске-даа чурттарын төлөөлөрүн удурткучлары маволейнин индирине көстүп өзгөргө Өөрөлдөр салымшыкыны шөгө димиреп үнгөн.

МАР-нын күрүве гимининин аалгыз шөлүгү кырынга дыналып турган. Угер-бооларын дааштааныкын димиреп үнгөн, Улан-Баторнун камгала шерининг кезектери шөлдөп өрткөн.

Оларын соон дармы чыксаалчылар шөгө көстүп белген. Бирги колдонанын мурунда наймысалдын пловелери болгаш школачылары чорун турган. Улан-Баторнун бугу-рүгелеринин ажилчы чонары, ала-

бан-хаакчылар, дээди өөредилге черлеринин болгаш техникумнарнын студенттери, тудугчулар, чок-кавынын кезде ажил-агый каттыжымшыкынырын араттары, социализми тургузар талазы-биле моол улуска социализм чурттардан кези дузалажып турар тускай эртемнигер өрткөн. Чыксаалчылар Маркстын—Энгельстын—Ленинни, МАР-нын удурткучуларынын портреттери, моол улустун улуг чедикшикеринин дугайын чугаалап турар диаграммалары болгаш мааттарлы транспорттарынын тудуп алгаш чоруп турган. Делегейде баштайгы совет космонавт Ю. А. Гагаринин портретин, совет спутниктеринин болгаш космиктиг корабльдеринин долгандыр жузуп турар кылдыр чурраан бөмбүрөктин хевирин чыксаалчылар кудуруп алган чорган. Эң муракчы совет эртемге алдар болдурган, моол болгаш совет улустарын бугузабы байырынын алдар болдурган өөрүшкүгү Өөрөлд салымшыкыны чангылап турган.

Улустун чыксаал байырлары 2 шаг ажы үеде үргүчүлөөн. Чыксаалга 120 муң ажы кизи киришкен.

Хүннүң ийги чартында Улан-Баторнун топ стадионунга Улустун Улуг хуралын президиумунун даргазы Ж. Самбу надынын—моол улустун чамдык болган байырларын ажиткан. Аңаа спорттун явзы-бүрү маргыдаалары, өвнөр, массалиг селгүстөөшкөн болган.



Областың хереглекчилер ништелиниң эвилелинде бот-тывынгыр уран чүүлүнүң улуг коллектив бар. Ол коллектив боктаамал ажилдап, чонга солун концерттерни көргүзүп турар.

## Ю. А. ГАГАРИН ЛОНДОНДА

ЛОНДОН. (СЭТА). Делегейниң бир дугаар космонавты Ю. А. Гагарин июль 11-де Лондонда чөдө берген, ол аңаа совет улустун делегейге чыксаал болгаш планеталар аразынын харызааларын ангил нитилелни остргайке баштайгы жузугушкунга алдар болдуруп тускай кылган алдын медалды аңаа тыйыр...

Совет улустун эрес-маадир оглун уткучу-биле муң-муң лондончулар чыгып келген.

Кадын хаан Ийги Елизаветанын болгаш англи чазактын өмүзөинде делегейде бир дугаар космонавт ужулукчу майор Ю. А. Гагаринге эртем айтырылганын талазы-биле министрнин төлөөлөкшн Фрэнсис Террибулл байыр чедирген. Узар чүүл маршал Роналд Ли, Индустриал энд Трейд Фэйр лимитед деп компаниянын (ол компаниянын чалааны-биле Ю. А. Гагарин Лондонда чөдө берген) баштаар черинин даргазы лорд Дройд болгаш өскелер-дээ майор Ю. А. Гагарини утканын.

Утканынын мурунга өсө ап чүе чугаалааш, Ю. А. Гагарин мында дээ: «Хамыктын мурунда «Индустриал энд Трейд Фэйр лимитед» деп компаниянын удурткучлары лорд Дройдга болгаш дэргэ Шерронга совет улустун делегейин Лондонга эртеринерин үезинде Англадга келин деп мени чазазын дөш, а силер бугу-дөш—мени маңаа чымыл-биле хулал алганын дөш өөрүп четтиргенин илердерин менде чөшшөргө көрүдөр. Бо хүлөөп алымшыкыны мен хамыктын мурунда мээ Төрөн чуртума болгаш сорук кирген күш-ажымы кижилик остргайке баштайгы жузугушкун болдурар аргалык болдурган совет улуска хамаарыштын түр мен.

Бистер, совет кижилер, бистин Төрөн чуртустун ол кайтамчылык тилегезинге чоргаарынын турар бис.

Ол-да үеде бис ол тилегезини чуга совет улустун чедикшини кылдыр көрүп эвес, хары-даа депшилген, бугу улустарын аскежини болгаш чагай чорутуң, бугу делегейе тайбынын ады-биле кылдыган, бугу-ле кизи төрөлөгенин чедикшини кылдыр көрүп турар бис.

Менде тымыскан болдурар арганы ажыглап алгаш, англи улуска изин байырын дамчыдып, аңаа аас-кежин болгаш чагай чорукту күзөп тур мен. Англия мөө аян-чорук кылып келгенин бистин ийи чурттарыны аразыга бот-булун балчир чорукту бымжылаарына база өөрүп болгаш англи улустарын аразына найралдык харызааларын калбар-тырынга бараан болур дээринге идеярин күзөп тур мен».

Делегейде бир дугаар космонавт ужулукчу Ю. А. Гагарин, элчин А. С. Солдатов, директор Шеррон олар «Ролд-Ройс» деп мөнгүнелчек ажык машинага олтурупканнар. Аэропорт бажынынга чыгып келген хей санын лондончулар: «Юрий эр хей!», «Бис сени көрүңгө өөрүп бис, Юрий» дээ байыры кыйгалар-биле машинаны дээртен.

Машиналар колонанын хулудеги буудал кылган бөүк мотокциклдестерге удеттирип алгаш, Лондоннун кудумчулары-биле Совет элчин черинче чорупкан. Чоран орунун бугу дургузунда эрес-маадир космонавт Ю. А. Гагаринге англи наймысалдын чурттакчылары изин байырын чедирип турганнар.

Лондонда совет улустун делегейге чурт турары «Эрес көр»

ЧУРУКТА: коллективтин хылдыг хөгжүм оркестриниң киржикчилеринин «Чечектеп турар Май» деп ыры ойнап олурары. Фото С. Феостистовтуу.

деп бажынын чанынга дыма хей кижилер чыгып келген турган.

Делегейге кел чоран совет маадир—космонавтын лондончулар «браво, Гагарин!» деп, маңаан кыйгылар-биле утканын.

«Индустриал энд Трейд Фэйр лимитед» деп компаниянын президентини лорд Дройд болгаш президианын өске-даа директорлары, совет делегейин удурткучлары Ю. А. Гагаринге байыр чедиргенер.

Майор Юрий Гагаринге халчос улуг чечектер боодалын аппарат тудускан.

ЛОНДОН. (СЭТА). Лондонда совет улустун делегейиниң улуг көрүдө залыга июль 11-де ийи муң хире корреспонденттер, фотокорреспонденттер, кино-операторлары чыгып келгенер.

Делегейде бир дугаар космонавт Ю. А. Гагарининиң паралага конференциясы аңаа болган. Ол аңаа хеступ келирге чыгылганын димиттин адын чыксаалыкы-биле утканын.

СССР-ниң Великобританияда элчин Ю. А. Солдатов паралага конференциясы ажиткан, Совет Эвилелиниң Маадир майор Ю. А. Гагарини журналистер-биле таныштырган.

Гагарин болдун меделегинге «Индустриал энд трейд Фэйр лимитед» деп компаниянын дирекциясына Англадга кез, англи улус-биле ужурашы деп чалааны дөш өөрүп четтирген.

Оң соонда Ю. А. Гагарин журналистерин хей санын айтырылганына зарымылаан.

Паралага конференциянын телевидение-биле дамчыды турган.

## Токиода садп-үлетпүр делелгезинде

МОСКВА. (СЭТА). Чуртун даштын садпг организацилары бот чылдын август 15-те Токиога ажиткынар совет садпг-үлетпүр делелгезиниң делгилерин Японияга чорудары дозуп турар.

Бугу-өвилелин садпг палазанын СЭТА-нын корреспондентизине дынантканы-биле алырга, ол делегейде япон херегиттеринин улуг сонуургалын болдуруп турар. Дүргөн хөгжүп турар делегей, совет край—Сибиринин болгаш Иракы Чөөн чүртүң хөгжүдөзин чырыдып көргөтүрүп көсүп хөргөштенер дилеп турар. Оларын ботды-биле алырга ук край-биле экономикагит сыйры харылааны тудуп болур.

Делегей бистин улус ажил-агыймыстын, эртемни, уран чүүлүн болгаш культураны хөгжүдөзин көргүзүр. Задрага болгаш ажык шөлдөргө 8 муң чытам делгилеринин—программа башкарылгалы чазактары, бугу-ле автоматтары, кезде бугу-үлетпүр машиналары, чазак маркарларын чик болгаш чүгө автомобильдерин, кезде ажил-агый машиналарын болгаш тракторларын, медицина делгезин болгаш эмерини, чик болгаш аш-чөм индустриянын продукциянын делген салган турар.

Улетпүрде, транспортта, медицинада, эртем лабораторияларда атомнун эмерги... Улус ажил-агыйнын хей-хей адырларына улам улуг рольду тайбын атом ойнап турар дээр дугайын делегейге чугаалап бөөр.

«Эртем» деп бөүгү элөөн черин элөөр. Совет эртемденер чүгү кылып турарын өөртөн билеп аң, оларнын чамдык чаз ажилчылары-биле танышып болур. Чуртун чер иштинин өзгөрүшкөс байкалганынын чамдызын делегей залыга делгезин турар. Чамдык материалдар океанография талазы-биле ишчилелдерин, балык байланынын, мыланыг лось породаларын катап тургузар болгаш камгалаарынын айтырылганын чырыдыр.

Остргайгы шөгөлдөп алыр талазы-биле бистин мылгаралык чедикшикериниң-биле делегейини көрүчүдери танышып болур. Ол тема «Диолоковский Гагаринге чедир» деп тускай фотомонтажы турсааткан.

Делегейге совет документалдык болгаш техниктиг фильмерин үндүрүп көргүзүр болгаш хевирлеринин көрүдөзин организастаар. Делегей 21 хонукта түргүчүлөөр.

## КЫДАТ ӨӨРЕНИП ТУРАР

болза биче национал хей санын улустарын ортузунга үжүк бижиктиг болур чорукту непередери болуп турар. Эрги Кыдатка оларын хей боттарынын үжүк бижик чөк чоран болгай. Хани деп бичи улусту чамдык тоол чугаа безин бар: Хань (кыдаттар), тай болгаш хань деп үш акышкылар турганнар. Бирде катап олар бижикке өөренип алыр дөш дээрке үнгенер. Өөренип алган черге бадип келгенер. Улуг акымы хань демдек үжүктөрүн саазынга, ортумаа—бага хавинга, бичези—бовага бижип алган. Мычлаз-за-да бичин думамыс орукка аштааш демдек үжүктөр бижип алган

боовазын чип алган. Мычтангаш ханилер боттарынын үжүк бижиктин чип алган деп феодалдар чугаалап турганнар.

Чуртунг хосталганын соонда КЭР-нун улустун чазаз биче националдык районнарда школар ажыда бөөрге, помешиктер болгаш ханнар кижилерге бугу мычта деп сымбрынып турганнар: «школага барбаар, ном номчаш карааар согураар бөөр, урулганын школа буудураар каалтар». Мычтангаш бугу үжүк кижилер боттарынын урулганын школага чоруптас чоруктар уда-дараа болуп турган.

Ам Кыдат Улус Республикада биче

националдарын хей санын калдары бар аларга болгаш биче националдарын районнарда школа националдык улустарын хей нуруузу школарда өөренип турар.

Биче националдарын улуг районнарнын бирезинде—Синьцзян-уйгур автономнун районда 200 муң ажыг урулар бирги класска өөренип кирген, эге школарда өөреничилериниң саны миллион чыгаан.

Бо чымын ол автономнун районда чурттап турар 13 биче улустарга бугу-нитининг мыалыга эге өөредилгени ботандырып эгелзэн.

Кыдат мычар өөренип турар. Ол улуг чуртунг чону шунтузу үжүк-бижик билер апарар үе ырак эвес деп бугу-үредиг чугаалап болур.

Иван БОРЕВ.

## ВЬЕТНАМНЫҢ ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЕРЛЕРИНДЕ

Улустун хосталга дайымы дозулган соонда Вьетнамнын улусту эр-ге-чакырганын мурунунга—чуртка культура революциянын мыска үеде ботандыар, улустун бичин билбес байдалын узуттар, ажилчы интеллигенцияны болгаш национал башны кадрларны белеткээр айтыр чугулага тургустунган келген.

Вьетнамнын Демократтыг Республикасынын чазаз улус өөредилгезине чазартылгаларын мынчаар чорудуп эгелзэн: башкылашыкыны өөрдөткө дылга, өөредилгени төлөвөр чокка чоруткан, ажилчыларнын болгаш тараачынынын урулгарын школарга, дээди өөредилге черлеринге кирерин ажиткан, чуртка эге болгаш ортукам нити билги школарыннын калбап четкинин организастаан, бичин билбес чорукту узуттар талазы-биле хей санын курстарын болгаш тускай школарын тургустан.

Вьетнамнын Демократтыг Республикасында эге школар агы үеде барык суур бугу-үдө, район тептеринин шунтузунда ортукам школар бар, дээди өөредилге черлери барык мөжү бугу-үдө. Республиканын эге болгаш ортукам школарында 2700 муң ажыг урулар өөренип турар. Ол болза бугу Индий Кыдатка 1939 чылда турганындан беш катап хей. Республиканын те-

вү чүгө Ханойда безин 120 муң хире өөреникчилер санаттынын турар. Чуртун 8 дээди өөредилге черлеринде 13,5 муң хире студенттер бар, олар колдуунда ажилчы чынчыннын болгаш тараачынын урулгары. Чуртун иштинки теп районнарда бичин билбес чорук колдуунда узуткатынган. Ол районнарнын 50 хар чедир националдык чону, 10 муң ажыг тараачыны ам номчуп, бижип турар аларган.

Чуртун дагылы районнарда, Вьетнамнын национал эвез кезинин чурттанчылыг черлеринде бичин билбес чорукту узутканынын темпизи база дүргөн чоруп турар. Дагылы районнарда чырыдышкын айтырынын талазы-биле чонга чаз болган конференцияга чырыдышкын министри Во Туань Нхонун дынантканы болза, сөөлү үш чылдарда 200 муң ажыг кижини бичикке өөрткен. Дагылы районнарда эге болгаш ортукам школарда өөреникчилериниң саны үш катап көвүдзэн. Дагылы эң ыраккы районнарда безин школар тургустунган.

Вьетнамнын улус өөредилгезин чедикшикеринин дугайын республикада агы мындыг фактылар база тодаргай херечилер турар: улус өөредилгезинин болгаш кула-

туранын явзы-бүрү адырларында дээди тускай эртемниң 15 муң ажыг кадрлар амылдап турар. Улетпүрге болгаш нөдө ажил-агыйга техниктиг кадрлар белеткээр талазы-биле биче үлүг чедикшикерин болган. Маңаа техниктиг училищелеринин биче эвес ролдуг болганын база айтыр херек. Сөөлү чылдарда училищелерин 2 муң хире мергеилдик кадрлар дозуп үнгөн. Улетпүр бугу-үредилгенин болгаш туугаларын ажилчынызы амылдашкын, явзы-бүрү курстарда өөренип турар. Эртен чымын чүгө Ханойга безин 120 муң ажыг кизи ындаг курстарга өөренип турган.

Эртем ажилынын кадрларын белеткери база чедикшикеринг хөгжүп турган. 1956 чылда Ханойга тургустунган теп өөредилге чери ам бойду болгаш нитилел амыдыралдын эртемнеринин талазы-биле кадрлар белеткеринын дарганы мылдыр чазартыган. Ол теп өөредилге чери сөөлү ийи чылдарда 300 ажыг эртем ажилчыларын белеткеп үндүргөн. Агы үеде оон эки дериттинген, сөөлү үеинг чаз аппаратуры-биле хандырылган аудиторияларында, лабораторияларында 800 ажыг студенттер өөренип турар.

Г. СТЕПАНОВ.

## КУШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

### Универсиада болуп эртер черде

СОФИЯ. (СЭТА). Бугу делегейниң студенттеринин оюннарнын азы Универсиадын ажиткынар хуну чокшичал келген. Ол оюннар август 26-да болар наймысалага эгелээр. Делегейин хей-хей чурттарын амык спортчулары чик атлетиканын, сууга эштеринин, бөдиктен сүже халмырын, фехтованиканы, стол теннисин, волейбол, баскетбол болгаш гимнастиканын талазы-биле маргыдааларга жер-жерлерин көргүзүп, амык-дажыры-биле Софияга келип калар. Бо чымын болуп эртер эң улуг спортчу маргыдааларын киржикчилери кала чурттал, маргыдаага кала киржилери?

— Болар наймысалдын алаачыларын студенттер хоораймы-ажыкка туралар. Олар маңаа эки дышканы, теринг эки белеткен ал болур аралалар.

Ол хоораймышта чуртталанын 5 корпустарын тудуп турар. Мында Универсиадын 2 муң киржикчилери чуртталар 756 өрөлдөр бар.

Бо хоораймышта бетондан болган шилден туткан улус залга оюнчук киржикчилери спортчу белеткелди кылды болур. Белеткел залы—бир кала болгаш ийи кемеде өрөлдөрдү тургусту-тукса. Оң ништа үзүн дүртү 60 хире метр. Белеткел залынын аданда калбаа 12,5 метр болган. Узун дүртү 25 метр 500 кизи кире трибуналыг сууга эштеринин бассейнин база тудуп турар. Оон ырак эвес черде баскетбол, волейбол, стол теннис бол-

гаш спорттун өске-даа хевирлеринин талазы-биле маргыдаалар ийи шөл тургустунар. Маңаа спортчу төм—бүт бөмбүтүңү, чымысалага эгелээр. Делегейин хей-хей чурттарын амык спортчулары чик атлетиканын, сууга эштеринин, бөдиктен сүже халмырын, фехтованиканы, стол теннисин, волейбол, баскетбол болгаш гимнастиканын талазы-биле маргыдааларга жер-жерлерин көргүзүп, амык-дажыры-биле Софияга келип калар. Бо чымын болуп эртер эң улуг спортчу маргыдааларын киржикчилери кала чурттал, маргыдаага кала киржилери?

— Болар наймысалдын алаачыларын студенттер хоораймы-ажыкка туралар. Олар маңаа эки дышканы, теринг эки белеткен ал болур аралалар.

Ол хоораймышта чуртталанын 5 корпустарын тудуп турар. Мында Универсиадын 2 муң киржикчилери чуртталар 756 өрөлдөр бар.

Бо хоораймышта бетондан болган шилден туткан улус залга оюнчук киржикчилери спортчу белеткелди кылды болур. Белеткел залы—бир кала болгаш ийи кемеде өрөлдөрдү тургусту-тукса. Оң ништа үзүн дүртү 60 хире метр. Белеткел залынын аданда калбаа 12,5 метр болган. Узун дүртү 25 метр 500 кизи кире трибуналыг сууга эштеринин бассейнин база тудуп турар. Оон ырак эвес черде баскетбол, волейбол, стол теннис бол-

Ол беш чыл бурунгаар аар дензиниң штангаларыннын ийги хөл бажыга көдүргөн делегей рекорду 174 килограммга деп турган. Ону СССР-ниң чымын команданын агы тренери Яков Буенко тургускан.

Бо рекорду удатпаанда база-ла чазарткан. Аар дөшгө АКШ-тын спортчулары монополистер аларган болгаш элөөн үр үеде чүгө рекорд-менериниң фамилиялары солчуп турган... Дэвис, Шеманский болгаш адактын соонда Андерсон.

Делегейде эң-ле аар дензилг штангит, Андерсон Мельбурга олимпий оюннарнын адын медалын чаалап алгаш, профессионал спортке шилчий берген. Андерсон ийи хөл бажыга көдүргөн рекорду 196,5 кг-га деп турган.

— Бо рекорду чүс-чүс чылдар иштиде кым-даа амыл шидавас деп чамдык кижилер бадитпап турган.

Мындг чүе айда бөөр, чүгө үш чыл артекенде агаар шерининг Жуковский аттыг инженер академиянын дынантканы Юрий Власов ийи хөл бажыга 183 кг-ны көдүргөн. Бо түднөс делегей рекордунга

аш спорттун өске-даа хевирлеринин талазы-биле маргыдаалар ийи шөл тургустунар. Маңаа спортчу төм—бүт бөмбүтүңү, чымысалага эгелээр. Делегейин хей-хей чурттарын амык спортчулары чик атлетиканын, сууга эштеринин, бөдиктен сүже халмырын, фехтованиканы, стол теннисин, волейбол, баскетбол болгаш гимнастиканын талазы-биле маргыдааларга жер-жерлерин көргүзүп, амык-дажыры-биле Софияга келип калар. Бо чымын болуп эртер эң улуг спортчу маргыдааларын киржикчилери кала чурттал, маргыдаага кала киржилери?

— Болар наймысалдын алаачыларын студенттер хоораймы-ажыкка туралар. Олар маңаа эки дышканы, теринг эки белеткен ал болур аралалар.

Ол хоораймышта чуртталанын 5 корпустарын тудуп турар. Мында Универсиадын 2 муң киржикчилери чуртталар 756 өрөлдөр бар.

Бо хоораймышта бетондан болган шилден туткан улус залга оюнчук киржикчилери спортчу белеткелди кылды болур. Белеткел залы—бир кала болгаш ийи кемеде өрөлдөрдү тургусту-тукса. Оң ништа үзүн дүртү 60 хире метр. Белеткел залынын аданда калбаа 12,5 метр болган. Узун дүртү 25 метр 500 кизи кире трибуналыг сууга эштеринин бассейнин база тудуп турар. Оон ырак эвес черде баскетбол, волейбол, стол теннис бол-

## Аартап бар-ла чыдар рекорд

Он беш чыл бурунгаар аар дензиниң штангаларыннын ийги хөл бажыга көдүргөн делегей рекорду 174 килограммга деп турган. Ону СССР-ниң чымын команданын агы тренери Яков Буенко тургускан.

Бо рекорду удатпаанда база-ла чазарткан. Аар дөшгө АКШ-тын спортчулары монополистер аларган болгаш элөөн үр үеде чүгө рекорд-менериниң фамилиялары солчуп турган... Дэвис, Шеманский болгаш адактын соонда Андерсон.

Делегейде эң-ле аар дензилг штангит, Андерсон Мельбурга олимпий оюннарнын адын медалын чаалап алгаш, профессионал спортке шилчий берген. Андерсон ийи хөл бажыга көдүргөн рекорду 196,5 кг-га деп турган.

— Бо рекорду чүс-чүс чылдар иштиде кым-даа амыл шидавас деп чамдык кижилер бадитпап турган.

Мындг чүе айда бөөр, чүгө үш чыл артекенде агаар шерининг Жуковский аттыг инженер академиянын дынантканы Юрий Власов ийи хөл бажыга 183 кг-ны көдүргөн. Бо түднөс делегей рекордунга

13,5 кг четпес-даа болза Ю. Власов болгаш оң тренери С. Богдасаров алар чаз рекорду тургузарын шиптирлер алганар.

1959 чылдын кыжынында Ленинградка эркен Совет Армиянын чемпиондыгына Власов 197,5 кг-ны көдүргөн, Андерсонун рекордун чазарткан.

Он улаштыр, 200 кг-ны кым мурун көдүрерил деп айтырып тургустунган. Америк спортчу Дэвис Анман олимпий оюннарныга белеткен турган, 201 кг-ны көдүргөн, а Юрий Власов Римге эркен XVII олимпий оюннарныга 202 кг-ны көдүргөн. Юрий мычарада 210-кг-ны көдүргөнне бугу-үредиг турган, мычарада итали «аарыкчылар» Власовту хөл бажыга көдүргөн, штанга көдүрүр черден удуруп апарганында оң күеми боттанып барган.

Рекорд улам-на аартап бар чыдар. Мындг-ла үр эвесе Юрий Власов Кисловодскке турган, 205 кг-ны ийи хөл бажыга көдүргөн. Кайтамчытыг атлет болдун тургусканы делегей рекордунга ам-даа каш кг-ны немээр дээринге бугу-үредиг.

## Обласка АГААР-ВОЙДУСТУҢ байдалы

Бөгүн обласка болгаш Кызылга буудтарын, областың чамдык черлеринге димирөөшкөннөргү, мыска чаашкынарлыг хүн болур. Хат өй-

тавында. Агаарнын температурасы: обласка—20—25, а Кызылга—23—25 градус чымыл.

Редатор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

## КИНОТЕАТРЛАРГА

«ВЛКСМ-НИН 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Дужуп бербес» — 11.30, 3.30 шактарда. «Поездлерин министр башкарып турган» — 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда. (биче залга): «Бодун төөгү» — 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Самбо» — 11.15, 1.15 шактарда. «Дима Горинин чедип алган» — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «№ 306 херек» — 1 шакта. «Улуг поход» — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ЧАЛГЫ КИНОТЕАТРА: «Телеграммалар» — 5, 7, 9 шактарда.

«ВЛКСМ-НИН 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Дужуп бербес» — 11.30, 3.30 шактарда. «Поездлерин министр башкарып турган» — 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда. (биче залга): «Бодун төөгү» — 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Самбо» — 11.15, 1.15 шактарда. «Дима Горинин чедип алган» — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ВОСТОК»: «№ 306 херек» — 1 шакта. «Улуг поход» — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ЧАЛГЫ КИНОТЕАТРА: «Телеграммалар» — 5, 7, 9 шактарда.

## Профэвилелдеринин бот-тывынгыр уран чүүлүнүн область көрүлдези

1961 чылдын июль 14-тен июль 16-га чедир Култураның болгаш дыштанылганын паргынын Ногаан театрыга болуп эртер.

Көрүлдеги киржикчилери июльдуң 14-те, эртемниң 9 шахта, Ногаан театрга чыгыр.

Область көрүлдезинин графиги:

ИЮЛЬ 14-ТЕ

10 шактан 12 шакка чедир—Бай-Тайга район.  
12 шактан 14 шакка чедир—Барыын-Хемчик район.  
16 шактан 17 шак 30 минутада — Улуг-Хем район.  
17 шак 30 минутадан 18 шак 30 минутага чедир—Өвүр район.  
18 шак 30 минутадан 20 шакка чедир—Чөөн-Хемчик район.

ИЮЛЬ 15-ТЕ

10 шактан 11 шакка чедир — Эрзин район.  
11 шактан 12 шакка чедир—Тес-Хем район.  
12 шактан 14 шакка чедир—Танды район.  
16 шактан 18 шакка чедир — Би-Хем район.  
18 шактан 19 шакка чедир—Току район.

ИЮЛЬ 16-ДА

10 шактан 12 шакка чедир — Наа-Хем район.  
12 шактан 14 шакка чедир—Кызыл хоорай.  
Түннел концерт ол хүн нежизинин 19 шактан 22 шакка чедир болур.

ОРКОМИТЕТ.

1961 чылдын июль 14-тен июль 16-га чедир Култураның болгаш дыштанылганын паргынын Ногаан театрыга болуп эртер.

Көрүлдеги киржикчилери июльдуң 14-те, эртемниң 9 шахта, Ногаан театрга чыгыр.

Область көрүлдезинин графиги:

ИЮЛЬ 14-ТЕ

10 шактан 12 шакка чедир—Бай-Тайга район.  
12 шактан 14 шакка чедир—Барыын-Хемчик район.  
16 шактан 17 шак 30 минутада — Улуг-Хем район.  
17 шак 30 минутадан 18 шак 30 минутага чедир—Өвүр район.  
18 шак 30 минутадан 20 шакка чедир—Чөөн-Хемчик район.

ИЮЛЬ 15-ТЕ

10 шактан 11 шакка чедир — Эрзин район.  
11 шактан 12 шакка чедир—Тес-Хем район.  
1